

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 5

Частина II

**Одеса
2019**

УДК 311
ББК 60.6

Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина II. – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – 224 с.

Автори:

Вітковська К. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,
Готліб І. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,
Милашко О. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,
Ольвінська Ю. О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,
Підгорний А.З. – к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,
Погорелова Т. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,
Самотоєнкова О. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,
Тарасова К. І. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,
Абалмасова М. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Агапченко К. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Березорудський А. М. – студент обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Богомаз О. О. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Бойко В. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Бурлаєва В. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Воскобойнік І. І. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Гаращенко О. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Зарічна Т. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Кот А. Г. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Любович А. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Манєва К. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мівшук Ю. І. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мотишена В. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Рубель Г. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Стародубцева Т. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Унтілов В. В. – студент обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету.

У збірнику наводяться результати дослідження студентів та викладачів кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів у деяких країнах світу, в Україні та окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Агапченко К.А., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз динаміки ліквідності комерційних банків України за період 2008 – 2018 рр.....	6
Бойко В.С., Вітковська К.В. Статистичний аналіз рівня безробіття в Україні.....	13
Агапченко К.А., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз динаміки грошової маси та грошового обігу в Україні.....	22
Березорудський А.М., Вітковська К.В. Статистична оцінка впливу факторів на рівень бідності населення.....	29
Абалмасова М.П., Готліб І.Г. Статистичний аналіз заробітної плати в Україні за 2010 – 2018 рр.....	36
Кот А.Г., Тарасова К.І. Статистичне дослідження доходів та витрат населення в системі оцінювання рівня життя.....	45
Абалмасова М.П., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз доходів та витрат населення деяких країн світу.....	55
Богомаз О.О., Самоусєнкова О.В. Аналіз діяльності інноваційних підприємств в промисловості України за 2012 – 2017рр.....	62
Гаращенко О.В., Підгорний А.З. Динаміка та перспективи розвитку вищої освіти в Україні.....	72
Мотишена В.В., Милашко О.Г. Статистичне дослідження структури та динаміки валового внутрішнього продукту.....	79
Зарічна Т.С., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня людського розвитку в Україні.....	86
Воскобойнік І.І., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня злочинності в Одеській області.....	92
Абалмасова М.П., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз фінансової діяльності підприємств Одеської області.....	99
Богомаз О.О., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження рівня цін в Україні.....	105
Бойко В.С., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження стану та розвитку страхового ринку в Україні.....	112
Мотишена В.В., Погорєлова Т.В. Особливості статистичного дослідження динаміки валютних курсів	120

Бурлаєва В.С., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження продовольчого ринку України...	128
Любович А.А., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження земельних ресурсів та їх використання в Україні	134
Абалмасова М.П., Самотоєнкова О.В. Статистичний аналіз ринку інновацій в Україні.....	141
Агапченко К.А., Самотоєнкова О.В. Аналіз динаміки грошового ринку в Україні за 2008 – 2018 рр.....	147
Мившук Ю.І., Самотоєнкова О.В. Статистичний аналіз рівня доходів населення України.....	155
Рубель Г.А., Самотоєнкова О.В. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.....	163
Любович А.А., Милашко О.Г. Партнерство України з Францією: статистичний аспект	171
Бурлаєва В.С., Милашко О.Г. Партнерство України з Німеччиною. Статистичний аспект.....	180
Унтілов В.В., Милашко О.Г. Партнерство України з Великою Британією. Статистичний аспект	185
Богомаз О.О., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз використання інтернету в Україні	193
Бойко В.С., Ольвінська Ю.О. Порівняльний аналіз освіти в Україні та деяких країнах світу	198
Манєва К.П., Ольвінська Ю.О. Вплив інтернету на людський розвиток.....	207
Стародубцева Т.В., Ольвінська Ю.О. Вплив корупції на людський розвиток	212
Воскобойнік І.І., Вітковська К.В. Використання вибірових обстежень у соціальній статистиці	217

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Бойко В. С.¹, Вітковська К. В.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Бойко В. С., Вітковська К. В. Статистичний аналіз рівня безробіття в Україні.
У статті розглянуто сучасний стан рівня безробіття в Україні. Проаналізовано динаміку кількості безробітних. Наведено та охарактеризовано структуру безробітних. Розглянуто проблему безробіття на регіональному рівні. Проведено порівняльний аналіз рівня безробіття в Україні та країнах світу. Надано рекомендації щодо зменшення рівня безробіття.

Ключові слова: ринок праці, рівень безробіття, безробітне населення, попит на працю

Boiko V. S., Vitkovskaya K. V. Statistical analysis of unemployment in Ukraine.
The article deals with the current state of unemployment in Ukraine. The dynamics of the number of unemployed people is analyzed. The structure of the unemployed is described and characterized. The unemployment problem is considered at the regional level. A comparative analysis of the unemployment rate in Ukraine and in the countries of the world was conducted. Recommendations for reducing the level of free-throwing are given.

Keywords: labor market, unemployment rate, unemployed population, demand for labor

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Бойко, В. С. Статистичний аналіз рівня безробіття в Україні [Текст] / В. С. Бойко, К. В. Вітковська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – С. 13 – 21.

Постановка проблеми. Безробіття вважається складною соціальною, економічною та психологічною проблемою, що робить економіку неефективною, а соціальні відносини – напруженими. Надзвичайного психологічного навантаження зазнають люди, що стають безробітними, оскільки втрачають можливість реалізувати свої потенційні творчі здібності.

У сучасній кризовій ситуації проблема зайнятості є однією з провідних проблем економіки, оскільки вона нерозривно пов'язана з людьми та їх виробничою діяльністю. Тому, в умовах нестабільної

соціально економічної ситуації, дана тема є актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Питанням безробіття займались А. Оукен, П. Самуельсон, Г. Теренс та А. Філіпс. Великий внесок зробили і вітчизняні науковці, такі як Д. Горбач, М. Скаржинський, Д. Акімова, І. Гнибіденко, О. Котляр, О. Палій, М. Папієв, А. Позняк,

В. Юрчишин, Л. Гальків [4] тощо.

Мета статті. Статистичне дослідження рівня безробіття в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сфера праці – важлива і багатогранна область економічного і соціального життя суспільства. Вона охоплює не тільки ринок робочої сили, але і її безпосереднє використання в суспільному виробництві. На ринку праці визначаються умови найму робочої сили, оцінюється її вартість, в тому числі величина заробітної плати, умови праці, можливість отримання освіти, власного професійного розвитку, гарантії зайнятості. Ринок праці відображає основні тенденції в динаміці зайнятості, в її основних структурах, тобто в суспільному розподілі праці, а також мобільність робочої сили, динаміку і масштаби безробіття. У зв'язку з цим оцінка сучасного стану безробіття в Україні залишається одним із завдань першорядного значення.

Високий рівень безробіття призводить до соціальних війн, політичних обурень і переворотів, руйнування матеріальних і духовних надбань поколінь, спричиненого відчаєм. Саме тому держава повинна приділяти особливу увагу проблемам зайнятості та безробіття.

З моменту переходу України до ринкової економіки, проблема безробіття стала однією з провідних проблем сучасного суспільства. Сьогодні, кожний третій працездатний у світі, тобто близько 800 млн. осіб, не мають роботи взагалі, або мають сезонний чи випадковий заробіток. Чим вищий рівень соціально-економічного розвитку країни, тим нижчий рівень безробіття і навпаки. Безробіття у ринковій економіці виступає як результат взаємодії між попитом на робочу силу та пропозицією.

Міжнародна організація праці (МОП) дає таке визначення: безробіття – це наявність контингенту осіб старших певного віку, які не мають роботи, і шукають роботу протягом певного періоду часу [5, с. 6].

Безробіття – це не тільки зниження доходів, але і поступова професійна деградація суспільства. Тому тільки соціально орієнтована ринкова економіка, при якій держава активно підтримує розвиток конкуренції, сприяє ослабленню конфліктів між найманими працівниками і роботодавцями, реалізує великі програми підтримки соціально незахищених верств населення, дозволяє уникнути соціально-політичних катаклізмів.

Безробіття є важливим стимулятором активності працюючого населення, з одного боку, а з іншого – великою проблемою суспільства. Стан ринку праці, а саме тенденція до збільшення числа безробітних свідчать про необхідність прийняття термінових заходів для вирішення

проблеми зайнятості та створення робочих місць.

Ситуація на ринку праці, за даними Державної служби статистики України, є досить напруженою.

За даними Державної служби статистики, в Україні у 2010 році на обліку в органах державної служби зайнятості перебувало 544,9 тис. осіб. Загальна чисельність безробітних значно перевищувала чисельність зареєстрованих безробітних більш ніж у 3,1 рази. У 2018 році ця розбіжність була найбільшою і складала 4,6 рази (рис.1.).

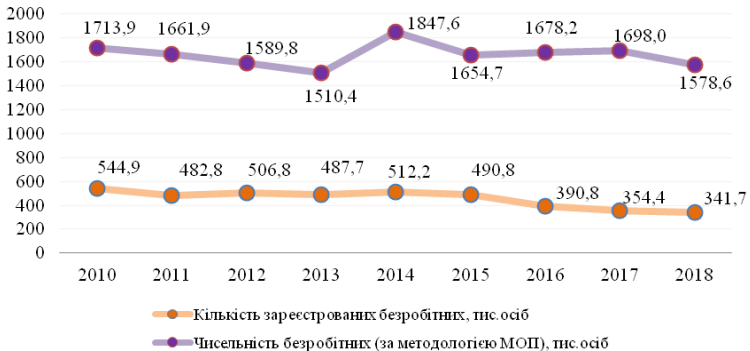

Рис.1.Динаміка чисельності безробітних в Україні за 2010-2018 рр.

Офіційний рівень безробіття є відносно заниженими і не відображає фактичної ситуації на ринку праці. Істотне розходження загального та зареєстрованого безробіття можна пояснити, по-перше, відмінністю визначень безробітної людини, використовуваних при вибіркового обстеженні та при офіційній реєстрації в органах державної служби зайнятості. По-друге, впливом законодавчих актів на бажання безробітного звернутися до органів державної служби зайнятості за допомогою у працевлаштуванні: жорсткий регламент постановки громадян на облік і призначення допомоги, а також незадоволеність запропонованими робочими місцями, що сприяють тому, що значна частина безробітних за краще вести пошук самостійно, не встаючи на облік в органах державної служби зайнятості.

Основними факторами, які впливають на показник зареєстрованого безробіття, є загальна економічна ситуація в регіоні, яка визначає можливості працевлаштування, і державна політика щодо безробітних громадян.

Необхідно зазначити, що протягом останніх років спостерігаються деякі позитивні зрушення в зареєстрованому попиті на працю. У 2018 році кількість вакансій за професійними групами складала 58,4 тис. одиниць, що на 16,1% більше, ніж у 2017 році, та майже на 23% більше, ніж, наприклад, у 2013 році.

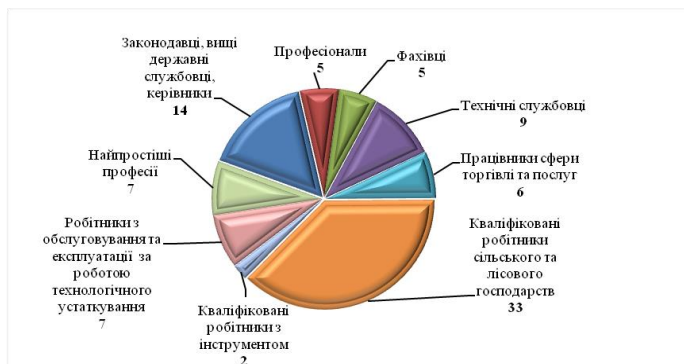

Рис.2. Число претендентів на 1 вакансію в Україні у 2018 році

На кінець 2018 року навантаження зареєстрованих безробітних на одну вакансію в цілому по Україні становило 6 осіб (рис.2.). При цьому, кількість претендентів на одну вакансію у сільському та лісовому господарстві була найвищою і складала 33 особи. Відносно низьким є рівень навантаження серед кваліфікованих робітників з інструментом (2 особи) та серед фахівців і професіоналів (5 осіб) .

При аналізі безробіття населення важливо відзначити причини безробіття. Наведемо структуру безробітного населення України у 2018 році за причинами незайнятості на рис. 3.

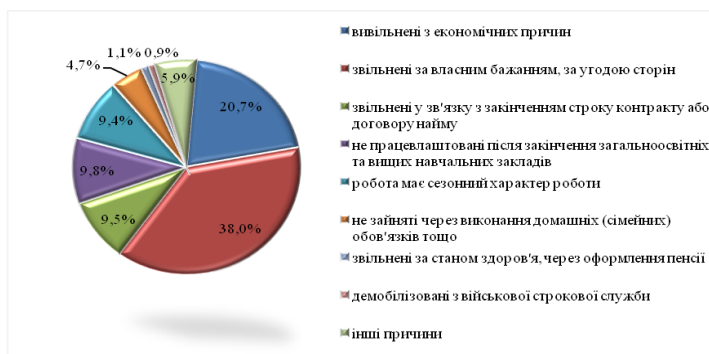

Рис. 3. Структура безробітного населення України за причинами незайнятості у 2018 році

Проаналізувавши структуру безробітних за даними рис. 4, можна зробити висновок, що у 2018 році в Україні основними причинами безробіття були: звільнення за власним бажанням (38,0% загальної кількості безробітних), а також вивільнення з економічних причин і неможливість працевлаштування після закінчення загальноосвітніх та

вищих навчальних закладів (20,7% та 9,8% безробітних відповідно). Рідше за все безробітними ставали через демобілізацію з військової строкової служби (0,9% безробітних).

Важливим є аналіз рівня безробіття населення за статтю, віковими групами та місцем проживання, тому наочно відобразимо цю інформацію на рис. 4. та рис. 5.

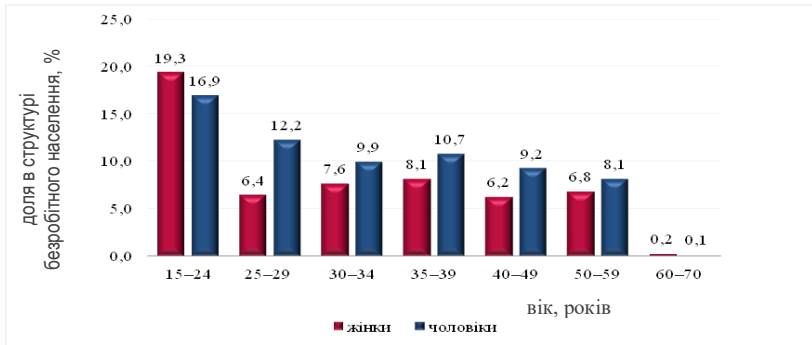

Рис.4. Розподіл рівня безробіття населення (за методологією МОП) за статтю та віковими групами у 2018 році

На малюнку 4 видно, що в цілому рівень безробіття у чоловічої частини населення вищий (10,0%), ніж серед жінок (7,4%). Жінка від 15 до 24 років має найменший попит на ринку праці, так як в цьому віці жінки або ще вчаться, або займаються створенням сім'ї. Дана категорія безробітних частіше за інших йде на лікарняний, так як має маленьких дітей, що робить їх небажаними співробітниками для роботодавців.

Особливо високий рівень безробіття спостерігається серед населення віком 15-24 роки (17,9%), а серед жінок цей показник становить 19,3%, а у чоловіків – 16,9%. Населення цього віку – це молоді спеціалісти, які нещодавно закінчили навчальні заклади і знаходяться в пошуку роботи. Положення цього сегмента на ринку праці пояснюється комплексом чинників, що знижують рівень їх конкурентоспроможності в очах роботодавців. Це і низький рівень сформованості навичок професійної діяльності, і завищені претензії молоді та ін.

Особливу увагу в цьому переліку заслуговує причина, пов'язана з відсутністю досвіду роботи серед молоді. Так, якщо в містах-мегаполісах і великих промислових центрах досвід роботи оцінюється роботодавцями як вторинний фактор при прийомі на роботу, то в периферійних районах ситуація зворотня. Роботодавці, прагнучи мінімізувати свої витрати на робочу силу, в тому числі на програми підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, зацікавлені в прийомі на роботу вже «готових» фахівців, які не потребують додаткових вкладень. Такого безробіття

можна було б уникнути шляхом направлень на роботу спеціалістів від навчальних закладів, в яких вони навчались, але така практика присутня не у всіх навчальних закладах України.

Що стосується безробітних, які проживають у сільській місцевості, то в них рівень безробіття вищий (9,2%), ніж у міських поселеннях (8,6%) (рис.5). За даними Державної служби статистики, у 2010 році рівень безробіття у сільській місцевості становив 7,1%, що на 2,1% менше, ніж у 2018 році.

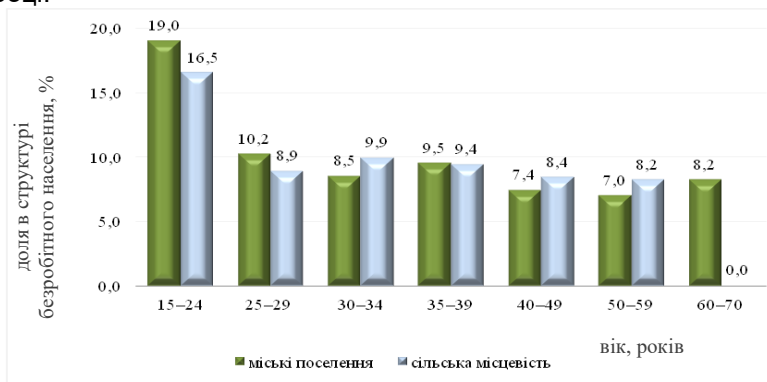

Рис.5. Розподіл рівня безробіття населення (за методологією МОП) за типом поселення та віковими групами у 2018 році

Однією з особливостей українського ринку праці є те, що він являє собою сукупність відносно ізольованих регіональних ринків праці, що зумовлює необхідність вироблення регіонально диференційованої державної політики зайнятості, в основі якої повинні лежати реальні уявлення про масштаби і структуру наявних проблем.

Проаналізуємо рівень зареєстрованого безробіття за регіонами України у 2018 році для більш детального аналізу ринку праці (рис.6.).

Так, у 2018 році найбільший рівень зареєстрованого безробіття спостерігався у Кіровоградській, Вінницькій та Черкаській областях, а найнижчі показники були характерні для Закарпатської, Одеської та Львівської областей.

Низький рівень безробіття, здебільшого, тяжіє до таких великих міст як Одеса, Київ та Харків, південних та східних регіонів з відносно диверсифікованою економікою та гарними можливостями для економічного розвитку та підприємництва (рис.7.). На відміну від них, найбільше потерпають від безробіття сільські та багатогалузеві регіони з малим потенціалом для швидкої реструктуризації та нерозвинутою інфраструктурою, що зосереджені, в основному, в північній та західній частині країни.

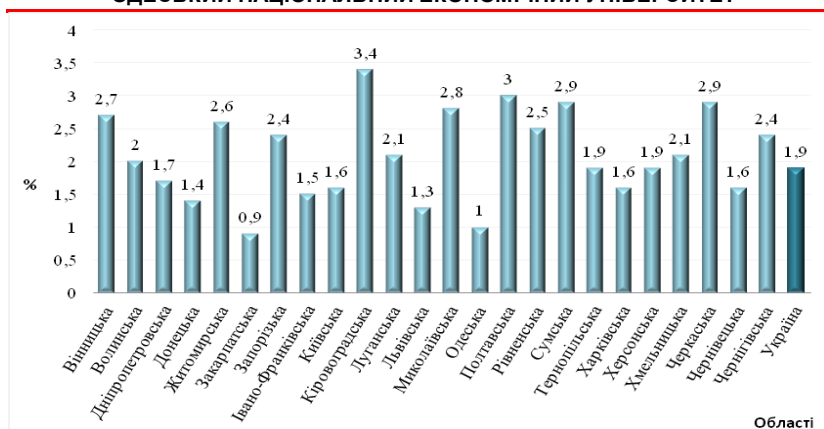

Рис.6. Рівень зареєстрованого безробіття в Україні в регіональному розрізі, 2018 р.

У Донецькій і Луганській областях рівень безробіття є найвищим, що обумовлено важкими соціально-економічними умовами життя та праці під час проведення державою антитерористичної операції.

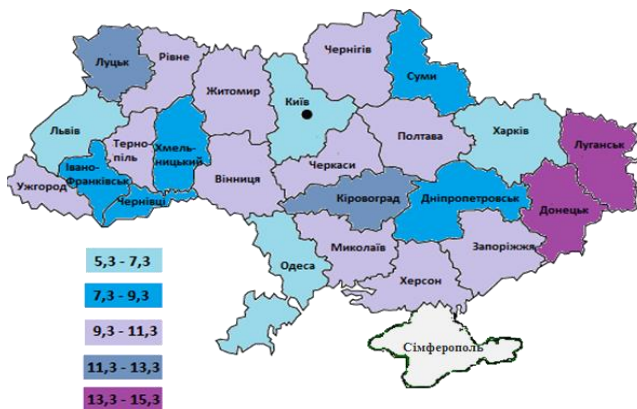

Рис.7. Розподіл регіонів України за рівнем безробіття у 2018 році

Значна невідповідність у рівнях розвитку регіонів України пояснюється великими цінами на житло, дуже низькою мобільністю, що обумовлена обмеженнями по реєстрації, погано розвинутою системою транспорту, що постійно дорожчає.

Український ринок праці, починаючи з 90-х років минулого століття, почав активно інтегруватись до аналогічних ринків європейських держав. За своїм характером цей процес є багатоаспектним. Саме в міграції робочої сили за межі України він проявився найбільш активно. Нагадаємо,

що одна з головних причин міграції- наявність безробіття у країні.

Показник рівня безробіття в Європі істотно відрізняється в різних її країнах. Наприклад, в Греції він найбільш високий, а в Німеччині або Франції істотно нижче (рис.8.). Як вже було сказано, рівень економічного розвитку та рівень безробіття тісно взаємопов'язані.

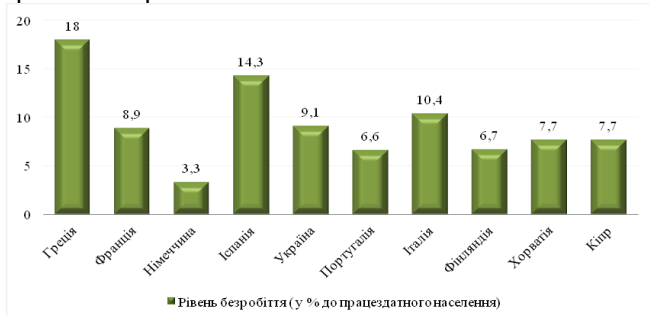

Рис.12. Рівень безробіття в Україні та країнах Європи у 2018 році

В країнах Європи йде серйозна боротьба з безробіттям. У Франції, наприклад, державна влада прийняла рішення виплачувати 3/4 заробітної плати молодим працівникам місцевих компаній. Роботодавці, які прийняли на роботу громадян у віці від 16 до 25 років на термін не менше року, самостійно повинні виплачувати їм тільки 25% від зарплати. Влада Франції планує створити близько 150 тис. робочих місць подібним способом.

Іспанія почала впроваджувати дуалістичну систему освіти, коли паралельно відбувається навчання на виробництві і в професійному навчальному закладі. Також після закінчення навчання в школі або в університеті через 4 місяці кожен повинен отримати місце для здобуття професійно-технічної освіти або місце роботи.

В Голландії немає поняття «поганой» або «гарної» роботи. З раннього дитинства батьки і викладачі в навчальних закладах виявляють нахили і вміння дитини і з віком розвивають їх, а пізніше на основі цього допомагають знайти відповідну роботу. Тому в країні розвинуто багато сфер діяльності.

На наш погляд, для боротьби з безробіттям, перш за все, необхідно закрити ринок праці для міграційної некваліфікованої робочої сили, розвивати кадрові відділи на підприємствах, які займаються перепідготовкою та підвищенням кваліфікації робочої сили, створювати сприятливі умови для отримання нашими працівниками зарубіжного досвіду для підвищення продуктивності і якості праці. Уряд повинен проводити державне стимулювання (податкові і законодавчі заходи) надання роботодавцями робочих місць певним групам населення – молоді, інвалідам, наприклад, фінансувати частину заробітної плати молодих співробітників, які працюють на місцевих підприємствах, або

забезпечувати пільговий кредит, скорочення ставки податків для підприємств, що надають додаткові робочі місця.

Молодь повинна акцентувати свою увагу на освіті в престижних вищих навчальних закладах з метою отримання професійних навичок, що додасть впевненості у їх майбутнє. Освіта виступає однією з провідних складових, що дозволяє знайти гідне місце роботи в нестабільних соціально-економічних умовах.

Рішення проблеми зниження рівня безробіття до мінімального і забезпечення високого рівня зайнятості працездатного населення країни необхідно шукати на шляхах зростання заробітної плати та підвищення життєвого рівня населення. Крім того, продуктивність праці повинна бути підвищена настільки, щоб забезпечити збільшення заробітної плати працівників у всіх сферах економіки і зростання прибутку підприємств і фірм в розмірах достатніх для здійснення накопичення капіталу, збільшення обсягів виробництва та, отже, розширення попиту на робочу силу, забезпечення високого рівня зайнятості населення та мінімізації безробіття.

В цілому перехід до активної політики зайнятості в поєднанні з макроекономічної стабілізацією і зростанням продуктивності праці залишаються найважливішими пріоритетами в боротьбі з безробіттям в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. № 1533-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – Ст. 171.
3. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 року № 803-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. -№ 14. – Ст. 170 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Гальків Л. І. Інформаційні джерела та параметричне оцінювання динаміки втрат людського капіталу України / Л. І. Гальків // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 10. - С. 235-242.
5. Жевакіна Н. В. Визначення сутності поняття безробіття в соціальному забезпеченні / Н. В. Жевакіна // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. - 2012. - № 16. - С. 5-12.
6. Методологічні положення щодо класифікації та аналізу економічної активності населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2011/12/metod.htm
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Підгорний, А. З. Статистика ринків: навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова. - Одеса: Атлант, 2014. – 408 с

9. Підгорний А. З. Соціально-демографічна статистика: підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська / за ред. А. З. Підгорного. – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2017. – 450 с.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ВИПУСК 5

Частина II

Одеса
2019